

In deze rubriek bespreekt de redactie afstudeerscripties met onderwerpen die aansluiten op de in AGORA aangesneden thema's. De redactie kiest scripties die opvielen in kwalitatief en/of inhoudelijk opzicht.

Marije Leek (2004) Gaat de Jordaanstraat aan zijn eigen succes ten onder?, Universiteit van Amsterdam.

In de Jordaanstraat is het van alles wat. De ene keer komen hier yuppen cadeautjes shoppen, de andere keer een horde toeristen uit Duitsland. De ruime keuze aan ateliers, interieurzaken, aparte kleding- en snuisterijenwinkels, kappers, cafeetjes en restaurants is zeer geliefd bij het winkelende publiek. Vaak blijft de speciale sfeer van dit soort buurten echter niet lang bestaan. Voor haar doctoraalscriptie heeft Marije Leek, studente economische geografie aan de Universiteit van Amsterdam, onderzoek gedaan naar het voortbestaan van het eigen typische karakter van verschillende winkelstraten in de Amsterdamse Jordaan.

De Jordaanstraat, zoals Marije Leek haar onderzoeksgebied aanduidt, is een verzameling kleine straatjes tussen de Bloemgracht en de Westerstraat. Om de ontwikkeling van dit gebied te bestuderen heeft ze gebruik gemaakt van de ideeën van Jane Jacobs over broedplaatsen in steden. Jacobs hamert in het boek 'The Death and Life of Great American Cities' (1961) op het belang van de oude, historische, kleinschalige morfologische structuur voor economische initiatieven. Ook Aart Jan van Duren deed in 1994 onderzoek naar de werking van binnenstedelijke economieën. Hij keek naar oude Amsterdamse stadswijken die een kweekvijver zouden zijn van beginnende, vernieuwende bedrijvigheid. Van Duren besteedde echter geen aandacht aan een deel van Jacobs' gedachtegoed, namelijk het theoretische principe dat het succes van straten in oude binnensteden zich tegen hen kan keren, door Jacobs aangeduid als zelfdestructie van diversiteit.

Wat in deze scriptie geprobeerd wordt, is het gat te vullen dat Van Duren achterliet. Onderzocht wordt of in de Jordaanstraat zelfdestructie plaatsvindt. Een van de tekenen van destructie is het steeds monotoner worden van zowel het beeld als de functie van de straat. Om te beoordelen of hiervan sprake is in de Jordaanstraat maakt Leek gebruik van vier voorwaarden voor vitaliteit van Jane Jacobs. Voor de realisering van een vitaal economisch stedelijk milieu zou een menging van wonen en werken noodzakelijk zijn, evenals de aanwezigheid van een hoge concentratie mensen. De structuur van de wijk en de soort bebouwing speelt volgens Jacobs tevens een belangrijke rol in de mogelijke aanwezigheid van vitaliteit. Daarnaast wordt de diversiteit van de ondernemingen en de ontwikkeling van de prijzen op de vastgoedmarkt binnen het gebied geanalyseerd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een vergelijking met nationale en Amsterdamse trends van de afgelopen decennia. Op deze manier wordt de ontwikkeling van de hoeveelheid startende ondernemingen en hun overlevingskansen zeer duidelijk in beeld gebracht. De bestaande statistische gegevens over de buurt worden aangevuld met interviews met verschillende ondernemers. Met name deze gesprekken leveren veel leuke en interessante gegevens op waardoor de beschrijvingen van de bevindingen gaan leven en je als lezer echt kennis maakt met de Jordaanstraat.

De resultaten laten zien dat in de Jordaanstraat aan alle voorwaarden die Jacobs noodzakelijk acht voor een vitaal econo-

misch straatleven wordt voldaan. Zoals een intensief gebruik van de ruimte en het principe van diversiteit: het is een toeristische trekpleister, een woonbuurt, een winkelstraat en een populair uitgaansgebied. Verder is er een sterke concentratie en doorstroming van mensen. In de scriptie wordt geconcludeerd dat de kracht van de winkelstraat geheel in het eigen karakter en voornamelijk bij de typische ondernemers van de buurt ligt. Deze ondernemers onderscheiden zich niet alleen in hun productvoering, maar ook in hun bedrijfsvoering, zoals het hobbyisme en de aanwezigheid van veel startende zelfstandige ondernemers. Ketens van grote ondernemingen zijn er nauwelijks te vinden. De bron van succes van de Jordaanstraat lijkt volgens Leek bij lange na nog niet te zijn opgedroogd. De diversiteit wat productsoort betreft blijkt zelfs te zijn toegenomen. Dit betreft vooral meer exclusieve producten gericht op mensen met hoge inkomens. Huurstijgingen in het gebied zijn wel waargenomen, maar nog niet zo dramatisch dat dit ten koste van het unieke karakter gaat. In de scriptie wordt verder weinig aandacht besteed aan het verschijnsel van yuppificering en dat is jammer, omdat de tekenen wel worden gesignaleerd in het onderzoek.

Een belangrijke relativerende opmerking van Leek over de broedplaatsfunctie van de Jordaanstraat is het feit dat Jacobs bij haar visie over zelfdestructie uitgaat van marktwerking. In Nederland is dit zeker niet het geval. De overheid heeft op allerlei manieren nog een sterke hand in de economische ontwikkeling van een gebied. De aandacht voor de kleinschalige morfologische structuur, een van de peilers van Jacobs' voorwaarden voor vitaliteit, in het lokale beleid van de Jordaan is een goed voorbeeld van de invloed van de overheid. De instandhouding van deze structuur heeft mede gezorgd voor de ontwikkeling en het behoud van de creativiteit die zo typerend is voor de Jordaanstraat. De goede uitwerking van Jacobs' principes laten in deze scriptie duidelijk zien hoe belangrijk de voorwaarden voor vitaliteit zijn voor zelfstandige ondernemers en uiteindelijk voor het tegengaan van zelfdestructie van diversiteit.

MIRJAM FOKKEMA